

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพใน ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพในหมู่ 2 ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อ ศึกษาถึงความต้องการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพ โดยการประเมินความสนใจของประชาชน ในการไปใช้บริการเทคโนโลยีเพื่อการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ และความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขเกี่ยวกับการให้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพ ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ โดยทำการศึกษาที่หมู่ 2 ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา เก็บข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ 2 ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 280 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และข้อมูลจากบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานที่ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาล อุตรดิตถ์ 2 ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 2 ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 40 คน โดยใช้ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ผลการวิจัยเพื่อนำ เสนอเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพที่สอดคล้องกับ ความต้องการ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

ข้อมูลด้านประชาชน

ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป และข้อมูลความสนใจในการไปใช้บริการเทคโนโลยีทางการ ส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ

ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีทั้งหมด 280 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.4 และเพศชายร้อยละ 38.6 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35-59 ปี รองลงมาคือกลุ่มอายุ 25 - 34 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง 3 อันดับแรก ได้แก่ อาชีพรับจ้าง ทั่วไป ค้าขาย และนักเรียน/นักศึกษาตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท

ต่อเดือน ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือ ระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีประวัติการเจ็บป่วยและปัญหาสุขภาพในรอบปีที่ผ่านมา ร้อยละ 60.4 และส่วนใหญ่ไม่เคยไปใช้บริการอื่นที่สถานบริการเมื่อไม่เจ็บป่วย ร้อยละ 82.9

การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง 3 อันดับแรก ได้แก่ โทรทัศน์ เสียงตามสาย และหนังสือพิมพ์ ตามลำดับ โดยสื่อที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพเป็นอันดับ 1 จำนวนมากที่สุดได้แก่ โทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากคิดว่าได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพเพียงพอแล้ว กิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพที่กลุ่มตัวอย่างมีประวัติเคยร่วมมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ชมนิทรรศการเกี่ยวกับสุขภาพ, ร่วมรณรงค์ทางสุขภาพ และตรวจสุขภาพที่หน่วยเคลื่อนที่ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเข้าใจว่าความหมายของบริการส่งเสริมสุขภาพหมายถึง การรักษาโรค

ความสนใจของประชาชนในการไปใช้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ

ผลการศึกษาข้อมูลความสนใจของประชาชนในการไปใช้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนมีความสนใจในการไปใช้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพที่ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 48.2 และระดับความสนใจมาก ร้อยละ 40.0

สถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนคิดว่าเหมาะสมในการจัดบริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพ 3 อันดับแรก ได้แก่ สถานีอนามัย ศูนย์สุขภาพชุมชน และโรงเรียน ตามลำดับ ช่วงเวลาที่สะดวกที่สุดในการไปใช้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วันจันทร์ – ศุกร์ หลัง 16.30 น. ระยะเวลาของการบริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ สะดวกในการไปใช้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในแต่ละครั้งไม่เกิน 1 ชั่วโมง และกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการไปใช้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพ ไม่ทำให้เสียเวลาในการทำอย่างอื่น

รูปแบบการเรียนรู้ที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนสนใจมากที่สุด ได้แก่ เรียนรู้โดยมีผู้ให้คำแนะนำ โดยรูปแบบการเรียนรู้ที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุดและเป็นอันดับที่ 1 ได้แก่ เรียนรู้โดยมีผู้ให้คำแนะนำ สื่อที่ควรจัดบริการมากที่สุดและเลือกเป็นอันดับที่ 1 ได้แก่ โทรทัศน์ ที่สนใจรองลงมา ได้แก่ โปสเตอร์ และหนังสือ ตามลำดับ เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุดและเลือกเป็นอันดับที่ 1 ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง/โรคหัวใจ/เบาหวาน

เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนสนใจเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพจำนวนมากที่สุด ได้แก่ เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับโรค ความรุนแรงของโรคหรือปัญหาสุขภาพที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้มากที่สุด ได้แก่ ทำให้ร่างกายไม่แข็งแรง และประโยชน์ของการมีความรู้ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพที่กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้มากที่สุด ได้แก่ ช่วยในการป้องกันโรคของตัวเอง

กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนสนใจมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารเพื่อสุขภาพ การประชาสัมพันธ์ที่กลุ่มตัวอย่างเลือกเป็นจำนวนมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เสียงตามสาย ให้อาสาสมัครสาธารณสุขมาแจ้ง และติดประกาศในชุมชนตามลำดับ การประชาสัมพันธ์ที่กลุ่มตัวอย่างเลือกเป็นอันดับที่ 1 จำนวนมากที่สุด ได้แก่ เสียงตามสาย ลักษณะบริการที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าควรจัดให้มีเพื่อส่งเสริมการใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ จำนวนมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ บริการตรวจรักษาโรค มีเจ้าหน้าที่ / บุคลากรสาธารณสุขประจำ และผู้ให้บริการสนใจผู้ให้บริการตามลำดับ

ข้อมูลด้านบุคลากรสาธารณสุข

ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขเกี่ยวกับการให้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ

ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษา บุคลากรสาธารณสุขมีทั้งหมด 40 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 52.5 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 47.5 ส่วนใหญ่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีอายุการทำงานทางสาธารณสุขมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 50.0 และส่วนใหญ่มียุทธศาสตร์การทำงานต่อสัปดาห์ในศูนย์สุขภาพชุมชนมากกว่า 20 ชั่วโมง ลักษณะงานที่บุคลากรสาธารณสุขปฏิบัติจำนวนมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ บริการตรวจรักษาแก่ผู้ให้บริการ, งานส่งเสริมสุขภาพ และให้คำแนะนำเรื่องยา/จ่ายยา ตามลำดับ

บุคลากรสาธารณสุขส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและการป้องกันโรคโดยการให้ความรู้ คำแนะนำรายบุคคลในสถานบริการสาธารณสุขจำนวนมากที่สุด กิจกรรมในการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและการป้องกันโรคที่บุคลากรสาธารณสุขส่วนใหญ่สามารถทำได้มากที่สุด คือ การให้ความรู้ คำแนะนำรายบุคคลในสถานบริการสาธารณสุข รองลงมา คือ การให้ความรู้คำแนะนำรายบุคคลนอกสถานบริการสาธารณสุข

ความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขเกี่ยวกับการให้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ

ผลการศึกษาข้อมูลความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขเกี่ยวกับการให้เทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพพบว่า บุคลากรสาธารณสุข

ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าจะมีส่วนร่วมในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง เป็นจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 60.0

สถานที่ที่บุคลากรสาธารณสุขคิดว่าเหมาะสมในการจัดบริการเทคโนโลยีทางการแพทย์ส่งเสริมสุขภาพมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ศูนย์สุขภาพชุมชน สถานีอนามัย และโรงเรียน ตามลำดับ ช่วงเวลาที่บุคลากรสาธารณสุขคิดว่าเหมาะสมมากที่สุดในการให้บริการเทคโนโลยีทางการแพทย์ส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ วันจันทร์ – ศุกร์ เวลา 13.00 น. – 16.30 น. บุคลากรสาธารณสุขส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการไปให้บริการเทคโนโลยีทางการแพทย์ส่งเสริมสุขภาพ ไม่ทำให้เสียเวลาในการทำอย่างอื่น มีสัดส่วนใกล้เคียงกับที่มีความคิดเห็นว่าจะเสียเวลา และระยะเวลาในการให้บริการเทคโนโลยีทางการแพทย์ส่งเสริมสุขภาพในแต่ละครั้งที่บุคลากรสาธารณสุขคิดว่าสามารถบริการได้เป็นจำนวนมาก คือไม่เกิน 1 ชั่วโมง

รูปแบบการเรียนรู้ที่บุคลากรสาธารณสุขมีความคิดเห็นว่าจะเหมาะสมมากที่สุด และเหมาะสมเป็นอันดับ 1 ได้แก่ เรียนรู้โดยมีผู้ให้คำแนะนำ สื่อที่บุคลากรสาธารณสุขเลือกว่าควรจัดบริการจำนวนมากที่สุดและเป็นอันดับที่ 1 ได้แก่ โปสเตอร์ ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพที่บุคลากรสาธารณสุขคิดว่าควรจัดบริการจำนวนมากที่สุดและเป็นอันดับ 1 ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง/โรคหัวใจ/เบาหวาน โดยเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพที่บุคลากรสาธารณสุขคิดว่าควรจัดบริการเป็นอันดับที่ 1 จำนวนมากที่สุด ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง/โรคหัวใจ/เบาหวาน สุขภาพช่องปากและฟัน ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่บุคลากรสาธารณสุขคิดว่าควรจัดบริการมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารเพื่อสุขภาพ

การประชาสัมพันธ์ที่บุคลากรสาธารณสุขเลือกเป็นจำนวนมากที่สุด และเป็นอันดับที่ 1 ได้แก่ เสียงตามสาย และลักษณะบริการที่บุคลากรสาธารณสุขคิดว่าสามารถจัดให้มีเพื่อส่งเสริมการใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ จำนวนมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีเจ้าหน้าที่บุคลากรสาธารณสุขประจำ, บริการตรวจรักษาโรค และผู้ให้บริการสนใจผู้ให้บริการ และอุปกรณ์พอเพียง ตามลำดับ

ความต้องการเทคโนโลยีทางการแพทย์ส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ

ผลจากการประเมินความต้องการจากข้อมูลความสนใจของประชาชนและข้อมูลความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการแพทย์ส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ พบว่าสถานที่ที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ สถานีอนามัย และศูนย์สุขภาพชุมชน ช่วงเวลาที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ วันจันทร์ – ศุกร์ เวลา 8.30 – 12.00 น. ระยะเวลาที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ ไม่เกิน 1 ชั่วโมง และมากกว่า 1 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 2 ชั่วโมง รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ เรียนรู้โดยมีผู้ให้คำแนะนำและเรียนรู้ด้วย

ตนเอง สื่อที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ โปสเตอร์ เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง/หัวใจ/เบาหวาน และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารเพื่อสุขภาพ และการออกกำลังกาย สื่อในการประชาสัมพันธ์ศูนย์การเรียนรู้ ๕ ที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ เสียงตามสาย ลักษณะบริการที่ควรจัดเพื่อส่งเสริมการใช้บริการที่มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ บริการตรวจรักษาโรค และการมีเจ้าหน้าที่ / บุคลากรสาธารณสุขประจำ

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลความต้องการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพในประเด็นข้อมูลทั่วไป และอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ประเด็นความสนใจในการไปใช้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขเกี่ยวกับการบริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้ และความต้องการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้ จากการประเมินความสนใจของประชาชนและความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขเกี่ยวกับการให้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้ โดยอภิปรายตามส่วนประสมการตลาด และอภิปรายการนำทฤษฎีมาใช้ในการประเมินความต้องการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้ และการนำผลการศึกษาไปใช้ในทางปฏิบัติ

ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชาชน

กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปและรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท ต่อเดือน ซึ่งสะท้อนถึงสภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านว่าอยู่ในระดับต่ำ สื่อที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพเป็นอันดับ 1 จำนวนมากที่สุด ได้แก่ โทรทัศน์ และเสียงตามสาย ส่วนสื่ออื่น ๆ ประเภทสิ่งพิมพ์ จะได้รับน้อยอาจจะอธิบายได้ว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่ปัจจุบันสามารถเข้าถึงได้เกือบทุกครัวเรือน จากการสังเกตในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามบ้าน พบว่าเกือบทุกบ้านจะมีสื่อประเภทนี้ และจากการสอบถามเพิ่มเติมพบว่า เสียงตามสายของหมู่บ้านจะมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวกับสุขภาพบ้างเป็นบางโอกาส เช่น ไข้เลือดออก ส่วนสื่อสิ่งพิมพ์นั้นเป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างตอบว่าได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพน้อย สอดคล้องกับข้อมูลระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มีการศึกษาชั้นประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา ประสบการณ์ในการเข้าร่วมทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพ

ของประชาชนอยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 30 เหมือนกันทุกกิจกรรม แสดงว่าบุคคลทั่วไปมีโอกาสมีส่วนร่วมในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพไม่มากนัก

ความหมายของการส่งเสริมสุขภาพที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนเข้าใจ คือ การรักษาโรค ร้อยละ 36.1 ในขณะที่ความหมายอื่น เช่น การป้องกันโรค และบริการที่จะเสริมให้มีสุขภาพดี แต่ละรายการมีความถี่น้อยกว่าการรักษาโรค แต่ถ้าพิจารณาทั้งสองรายการนี้ในความหมายของการส่งเสริมสุขภาพ โดยการนำมารวมกันแล้วเป็นร้อยละ 32.8 ซึ่งใกล้เคียงกัน แสดงว่า จำนวนผู้ให้ความหมายของการส่งเสริมสุขภาพว่าเป็นการรักษาโรค และให้ความหมายว่าเป็นการป้องกันโรค และบริการส่งเสริมสุขภาพมีจำนวนใกล้เคียงกัน ดังนั้นการที่จะนำแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้ไปใช้ ก็มีความเป็นไปได้ที่ประชาชนจะเข้าใจและยอมรับได้ แต่ก็ยังคงเป็นแนวคิดของการส่งเสริมสุขภาพแบบเดิมที่มีลักษณะมุ่งที่การมีสุขภาพโดยการปราศจากโรค หรือ disease-oriented ไม่ใช่แนวคิดของการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ซึ่งการมีสุขภาพดีในแง่ของ positive health ซึ่ง สุขภาพ หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคมและจิตวิญญาณ (WHO, 2001)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างบุคลากรสาธารณสุข

บุคลากรสาธารณสุขส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพแบบให้คำแนะนำรายบุคคลในและนอกสถานที่ เป็นจำนวนมากกว่าประสบการณ์แบบอื่น และเป็นกิจกรรมที่บุคลากรสาธารณสุขตอบว่าสามารถทำได้ เนื่องจากในการทำงานทางสาธารณสุขปกติเป็นงานที่ต้องมีการสื่อสาร ระหว่างบุคลากรสาธารณสุขและผู้มาใช้บริการ บุคลากรสาธารณสุขจะมีการให้คำแนะนำ และอธิบาย เป็นประจำอยู่แล้ว และบุคลากรสาธารณสุขเกือบทั้งหมดมีอายุการทำงานมากกว่า 1 ปี โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งมีอายุการทำงานมากกว่า 6 ปี จึงสามารถให้คำแนะนำรายบุคคลได้ แต่มีบุคลากรสาธารณสุขส่วนหนึ่งที่ตอบว่าไม่มีประสบการณ์และไม่สามารถทำกิจกรรมดังกล่าวได้นั้น อาจเนื่องมาจากลักษณะของงานมีการสื่อสารกับผู้ป่วยหรือผู้มาใช้บริการน้อย ได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติงานสนับสนุนการรักษา เช่น ฝ่ายชันสูตรที่ปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการเป็นหลัก ส่วนกิจกรรมบางกิจกรรมที่บุคลากรสาธารณสุขตอบว่าสามารถทำได้เป็นจำนวนมากกว่าที่ตอบว่ามีประสบการณ์สองเท่าหรือมากกว่านั้น ได้แก่ การเขียนบทความในหนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร สิ่งพิมพ์ การออกรายการวิทยุ หรือโทรทัศน์ การให้ความรู้ทางเสียงตามสาย เป็นต้น อาจจะอธิบายได้ว่ากิจกรรมเหล่านี้ แม้จะไม่ใช่กิจกรรมที่บุคลากรสาธารณสุขทุกคนต้องเคยมีประสบการณ์ เนื่องจากลักษณะการแบ่งความรับผิดชอบของงานขององค์กรทางสาธารณสุขที่มีผลให้ลักษณะงานเหล่านี้มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ทำให้มีบุคลากรสาธารณสุข

บางส่วนที่ไม่มีประสบการณ์ แต่บุคลากรสาธารณสุขส่วนหนึ่งก็ประเมินศักยภาพตนเองว่าสามารถทำได้ แม้จะไม่มีประสบการณ์

การประเมินความต้องการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้

จากผลการศึกษาจะอภิปรายข้อมูลความสนใจของประชาชน ความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุข และความต้องการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่มีระดับความสนใจที่จะไปใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ระดับปานกลาง และระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของยุพา พูนขำ และกอบกาญจน์ มัทธอน (2544) ซึ่งศึกษาโดยวิจัยเชิงคุณภาพ ในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา 5 กลุ่ม ใน 5 จังหวัดทั่วประเทศ พบว่าวัยรุ่นต้องการให้มีสถานที่ หรือ “ศูนย์” ให้บริการสุขภาพที่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ให้คำปรึกษา และบริการพื้นฐานที่ควรจะมีคือ การให้ความรู้ในเรื่องสุขภาพ บริการให้คำปรึกษา บริการดูแลสุขภาพเบื้องต้น อาจจะสามารถอธิบายได้ว่า บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพนั้นจัดเป็นบริการที่ให้เปล่าโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน เนื่องจากเป็นบริการทางสาธารณสุขซึ่งจัดขึ้นโดยไม่แสวงหากำไร กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่จึงมีแนวโน้มที่จะตอบว่าสนใจ

ประเด็นส่วนประสมทางการตลาดที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ จะอภิปรายในรายละเอียดดังนี้

ผลิตภัณฑ์

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลการศึกษา เกี่ยวกับความต้องการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในด้านปัจจัยผลิตภัณฑ์ดังนี้

รูปแบบการเรียนรู้

จากผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชาชนให้ความสนใจรูปแบบที่มีผู้ให้คำแนะนำมากที่สุด ความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขก็มีแนวโน้มเช่นเดียวกัน แสดงถึงลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีลักษณะเคยชินกับการเป็นผู้รับในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพที่บุคลากรสาธารณสุขเป็นผู้จัดให้ รวมทั้งความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขก็ยังคงมองการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะของการสอน ซึ่งขัดแย้งกับปรัชญาของการจัดการศึกษาแบบศูนย์การเรียนรู้ซึ่งมีนักการศึกษากล่าวว่ ศูนย์การเรียนรู้ คือ แหล่งศึกษาที่จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมุ่งให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากโปรแกรมการเรียน (ขวัญจิต ภิญโญชีพ, 2534 อ้างใน สุภาภรณ์ กัททะชัยวรรณ, 2543) ดังนั้นถ้าต้องการยืดแนวคิดของการเรียนรู้ในลักษณะศูนย์การเรียนรู้ ควรจะมีการปรับความสนใจและความคิดเห็นที่มีต่อลักษณะการเรียนรู้แบบเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือแบบที่มีการทำกิจกรรมโดยประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น หรืออาจจะ

เปลี่ยนแปลงการเรียนรู้แบบที่มีผู้ให้คำแนะนำจากการมีบุคลากรสาธารณสุขแนะนำมาเป็นประชาชนที่เป็นผู้นำกลุ่มเป็นผู้แนะนำกันเองผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ ตามกฎบัตรออกตติวา ที่ว่าด้วยกลยุทธ์ 5 ประการ ของการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งข้อหนึ่งได้กล่าวถึงการเสริมสร้างกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน (WHO, 2001)

สื่อในการเรียนรู้

สื่อในการเรียนรู้ที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนเลือกว่าควรจัดบริการเป็นอันดับ 1 จำนวนมากที่สุด ได้แก่ โทรทัศน์ สอดคล้องกับสื่อที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนตอบว่าได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพทางโทรทัศน์มากที่สุด แต่เมื่อประเมินความต้องการแล้วสื่อที่เป็นที่ต้องการที่ได้จากการประเมิน ได้แก่ โปสเตอร์ เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อที่บุคลากรสาธารณสุขมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ในทางปฏิบัติ การนำสื่อมาใช้ อาจจะต้องอาศัยสื่อหลายประเภท

เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพ

จากผลการศึกษา สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีความสนใจเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพทุกหัวข้อนั้นเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ไม่มีความสนใจ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ต้องนำมาพิจารณาเหตุผลที่ทำให้ข้อมูลความสนใจในรายละเอียดนี้ขัดแย้งกับข้อมูลความสนใจในภาพรวมที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่ามีความสนใจระดับปานกลางและระดับมาก และการที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีความกระตือรือร้นหรือให้ความสนใจต่อเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพในเรื่องอื่น ๆ น้อยมาก แม้ข้อความคำถามของแบบสัมภาษณ์ที่ใช้จะมีลักษณะเปิดให้สามารถตอบเนื้อหาอื่น ๆ ได้ก็ตาม แสดงถึงการที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ศึกษานั้นมีลักษณะที่คิดตามกรอบของแบบสัมภาษณ์ค่อนข้างมาก และอาจจะถือเป็นข้อด้อยของการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีกรอบความคิดของแนวคำถามไว้ และลักษณะของข้อความคำถามส่วนใหญ่จะมุ่งที่สุขภาพในเรื่องของการป้องกันโรค ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของการให้สุขศึกษามากกว่าการส่งเสริมสุขภาพ จึงทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่แสดงถึงเรื่องการส่งเสริมสุขภาพได้ชัดเจน

ในรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนสนใจเป็นจำนวนมาก ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง/หัวใจ/เบาหวาน นั้นสอดคล้องกับข้อมูลสาเหตุการตาย 10 อันดับแรกของประชาชนตำบลทุ่งยั้ง ในปี 2543 ซึ่งได้แก่ โรคหัวใจล้มเหลวอันดับ 1, ความดันโลหิตสูง เป็นอันดับ 6 และเบาหวานเป็นอันดับ 7 (สรุปผลการปฏิบัติงานปีงบประมาณ 2543 สถานีอนามัยทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์, 2543) และกลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 35 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 59 ซึ่งเป็นวัยที่มีโอกาสเป็นโรคเหล่านี้ ซึ่งในกลุ่มของเนื้อหาเกี่ยวกับมะเร็งและ

โรคเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ/กระดูกและข้อ ก็ให้ผลการศึกษามีแนวโน้มเดียวกัน โดยจัดอยู่ในอันดับกลุ่มเนื้อหาที่ถูกเลือกเป็นอันดับ 1 ทั้งหมด และสอดคล้องกับเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างสนใจเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพ คือเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับโรคถึงร้อยละ 65.0 ของกลุ่มตัวอย่าง และการรับรู้ประโยชน์ของการมีความรู้ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพว่าช่วยในการป้องกันโรคของตนเองได้เป็นจำนวนถึงร้อยละ 68.2 ของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษานี้ขัดแย้งกับการศึกษาของ Ben Smith et.al. (1999) ที่ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาสุขภาพในประชาชนที่ชิตินีย์ ออสเตรเลีย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 50 ไม่เชื่อว่า โรคหัวใจ มะเร็ง ความดันโลหิตสูง สามารถป้องกันได้ อาจจะอธิบายได้ว่าโรคเหล่านี้สาเหตุส่วนหนึ่งเป็นโรคที่เกิดจากกรรมพันธุ์ซึ่งเป็นปัจจัยที่ป้องกันยาก ผู้ที่มีการรับรู้เรื่องสาเหตุของโรคต่างก็อาจจะมีเชื่อที่ต่างกัน

ในส่วนความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขที่คิดว่าควรจัดเนื้อหาเรื่องโรคความดันโลหิตสูง/หัวใจ/เบาหวานนี้ จำนวนมากถึงร้อยละ 72.5 ของบุคลากรสาธารณสุขสอดคล้องกับความสนใจของกลุ่มตัวอย่างประชาชน อาจจะเป็นโรคที่ผู้ป่วยต้องมาตรวจและรับยาประจำทำให้จำนวน(ราย) ผู้ป่วยโรคเหล่านี้มาก

แต่ทั้งนี้การจัดเนื้อหาของกลุ่มโรคที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่เป็นเนื้อหาของแต่ละโรคที่แยกจากกันทุกรายการ เป็นไปได้ว่ามีส่วนทำให้ข้อมูลในเนื้อหาเกี่ยวกับความดันโลหิตสูง/โรคหัวใจ/เบาหวาน มีสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างประชาชน และบุคลากรสาธารณสุขที่เลือกตอบข้อนี้มากกว่าเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพเรื่องอื่นๆ

กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ

จากข้อมูลความสนใจของกลุ่มตัวอย่างประชาชนและความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขในเรื่องกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพที่นำมาประเมินนั้น จะพบว่า ไม่พบกิจกรรมใหม่ๆ ที่มาจากกลุ่มตัวอย่างคิดขึ้นเอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของการมีประวัติเข้าร่วมกิจกรรมทางสาธารณสุขของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ค่อนข้างน้อย จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นลักษณะของประชาชนว่ามีลักษณะเป็นผู้รับหรือผู้ตามในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพ ที่ควรจะมีการสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม (WHO, 2001)

ราคา (ต้นทุน)

ต้นทุนเรื่องเวลา

จากผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชาชนเห็นว่าการไปใช้บริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพไม่ทำให้เสียเวลา สูงถึงร้อยละ 88.6 อาจจะสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนเห็นว่าเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ แต่ระยะเวลาที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าเหมาะสม

ในการไปใช้บริการฯ ในศูนย์แต่ละครั้งไม่เกิน 1 ชั่วโมง ร้อยละ 71.1 แสดงว่าต้นทุนในเรื่องเวลาที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าสามารถเสียได้ในการแลกเปลี่ยนกับประโยชน์ของบริการนั้น คือไม่เกิน 1 ชั่วโมง

ส่วนความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขพบว่า สัดส่วนที่ตอบว่าการไปให้บริการดังกล่าวไม่เสียเวลา เป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกับคำตอบว่าทำให้เสียเวลา และระยะเวลาที่บุคลากรสาธารณสุขมีความคิดเห็นที่เหมาะสมในการให้บริการความรู้ในแต่ละครั้งไม่เกิน 1 ชั่วโมง อาจจะสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างบุคลากรสาธารณสุขมีหน้าที่หลักในการตรวจรักษาและงานสนับสนุนการตรวจรักษา ซึ่งมีภาระการปฏิบัติงานประจำที่แน่นอน จึงคิดว่าต้นทุนในเรื่องเวลาที่จะสามารถจ่ายเพื่อแลกเปลี่ยนกับการเป็นผู้ให้ความรู้ในเรื่องการป้องกันโรคซึ่งไม่ใช่งานหลักนั้นไม่เกิน 1 ชั่วโมง

ในเรื่องต้นทุนในการศึกษานี้ ศึกษาเพียงประเด็นเรื่องระยะเวลาที่จะแลกในการไปใช้บริการ แต่เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษารายอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงการไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสาธารณสุขของกลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้น ต้นทุนในเรื่องของการที่จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรม หรือต้นทุนในทางจิตวิทยาอื่น ๆ จึงน่าจะต้องนำมาพิจารณานอกเหนือจากต้นทุนเรื่องเวลา

สถานที่และช่องทางการจัดบริการ

ช่วงเวลาในการจัดบริการ

เมื่อพิจารณาช่วงเวลาของกลุ่มตัวอย่างประชาชนสะดวกในการไปใช้บริการฯ เป็นจำนวนมากคือวันจันทร์ - ศุกร์ หลัง 16.30 น., วันจันทร์ - ศุกร์ เวลา 8.30 น. - 12.00 น. และวันเสาร์ - อาทิตย์ จำนวนใกล้เคียงกัน ซึ่งเปรียบเทียบกับการศึกษาที่บุปผวรรณ กองมณี (2541) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับบริการทันตกรรมของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า เวลาที่กลุ่มตัวอย่างนิยมมารับบริการคือ ช่วงเช้า 8:00-12:00 น. และช่วงเย็น 17:00-20:00 น. วันในสัปดาห์ที่นิยมในการมารับบริการคือ วันจันทร์ถึงศุกร์ พบว่าสอดคล้องกัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณิการ์ โพธิมุ (2540) ที่ศึกษาความต้องการใช้สถานบริการออกกำลังกายของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีการได้ทุกช่วงเวลาโดยเฉพาะช่วงเช้าและช่วงเย็น และการศึกษาของ ยุพา พูนขำ และกอบกาญจน์ มัทธโน (2544) ที่พบว่ากลุ่มวัยรุ่นต้องการให้สถานที่ หรือ "ศูนย์" ให้บริการสุขภาพเปิดบริการหลังเวลาเรียนได้ด้วย และการศึกษาของ กวิน คเชนทร์เดชา (2529, อ้างในกรรณิการ์, 2540) ที่ศึกษาความต้องการการบริการเกี่ยวกับการออกกำลังกายของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายจังหวัดชุมพร พบว่าประชาชนเป้าหมายต้องการให้จัดบริการเกี่ยวกับการออกกำลังวันละ 1-2 ชั่วโมง

ระหว่างเวลา 16.00-18.00 น. อธิบายได้ว่าช่วงเวลาดอนเย็น และวันเสาร์ - อาทิตย์เป็นเวลาว่างจากการทำงาน หรือภารกิจประจำวันแล้ว ส่วนช่วงเช้าของวันนั้นเป็นช่วงเวลาที่มีความพร้อมจะไปทำกิจกรรมอื่นที่ต่างไปจากภารกิจประจำวัน

ส่วนความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุข จากผลการศึกษามูลค่าการสาธารณสุขมีความคิดเห็นว่างานที่เหมาะสมในการบริการ ได้แก่ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น.-16.30 น. และวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.30 น.-12.00 น. เป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ 37.5 และ 35.0 อาจเนื่องมาจากเป็นช่วงเวลาปฏิบัติหน้าที่ตามปกติซึ่งเป็นการสะดวก แต่เมื่อนำมาประเมินความต้องการแล้ว ช่วงเวลาที่บุคลากรสาธารณสุขเลือกเป็นอันดับ 1 คือ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 13.00 น.-16.30 น. ซึ่งเป็นเวลาที่บุคลากรสาธารณสุขมักจะมีภาระงานการรักษาน้อยกว่าช่วงเช้า แต่ในการประเมินความต้องการจะไม่ถูกเลือกมาประเมินเนื่องจากในการประเมินนั้นพิจารณาความสนใจของประชาชนเป็นหลัก รายการข้อมูลความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขที่อยู่ในอันดับแรก ๆ แต่ไม่อยู่ในอันดับความสนใจของประชาชนที่นำมาพิจารณา คืออันดับ 1-4 ข้อมูลความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขรายการนั้นก็จะไม่ถูกนำมาประเมิน

สถานที่ในการจัดบริการ

สถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนสนใจเป็นจำนวนมากนั้น ได้แก่ สถานีอนามัย และศูนย์สุขภาพชุมชน ซึ่งเป็นสถานบริการทางสาธารณสุขเช่นเดียวกัน มีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือร้อยละ 30.0 และ 27.1 ตามลำดับ และรวมกันแล้วประมาณ ร้อยละ 57.1 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรรณิการ์ โพธิ์ (2540) ที่พบว่าประชาชนทุกกลุ่มอายุมีความต้องการในระดับปานกลางให้สถานที่ออกกำลังกายตั้งอยู่ในโรงพยาบาลซึ่งเป็นสถานบริการสาธารณสุข อาจเนื่องมาจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ การที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนเลือกสถานีอนามัยมากถึงแม้จะอยู่ในหมู่บ้านอื่น อาจเนื่องมาจากสถานีอนามัยเป็นสถานบริการทางสาธารณสุขที่ตั้งมานานประมาณ 20 ปี แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับศูนย์สุขภาพชุมชนที่เพิ่งเริ่มเปิดดำเนินการได้ประมาณ 1 ปีแล้วจะเห็นว่า มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เพราะศูนย์สุขภาพชุมชนนี้ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 และอยู่ริมถนนสายหลักที่ตัดผ่านหมู่บ้านและเป็นเส้นทางเข้าสู่ตัวจังหวัดซึ่งการเดินทางไปยังศูนย์สุขภาพชุมชนของคนในหมู่ 2 จะสะดวกกว่า ส่วนที่เหลือนั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกสถานที่อื่น ๆ เช่น โรงเรียน วัด บ้านของคนในชุมชน หรือลานเอนกประสงค์ เป็นต้น ซึ่งสะดวกสำหรับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบุปผวรรณ กองมณี (2541) ที่พบว่าความสะดวกในการเดินทางจัดเป็นปัจจัยด้านสถานบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมาก และการศึกษาของกวิณ คเชนทร์เดชา (2529, อ้างในกรรณิการ์, 2540) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการให้ใช้โรงเรียนของหมู่บ้านเป็นสถานที่ในการจัด

กิจกรรมการออกกำลังกาย และการศึกษาของกรณีการ์ โพลิมู (2540) ที่พบว่าสถานที่ตั้งของสถานที่ออกกำลังกายที่ประชาชนวัยเด็กและวัยสูงอายุต้องการมากนั้นได้แก่ ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนไปมาสะดวก

การส่งเสริมการบริการ

การประชุมสัมพันธ

ผลการศึกษาพบว่า การประชุมสัมพันธที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่เลือกเป็นอันดับ 1 จำนวนมากที่สุด ได้แก่ เสียงตามสาย ร้อยละ 52.1 อาจจะอธิบายได้ว่า เสียงตามสายของหมู่บ้านเป็นสื่อที่คณะกรรมการของชุมชนหมู่ 2 ใช้ในการประชุมสัมพันธข่าวสารเรื่องอื่นๆ เป็นประจำอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีกลุ่มตัวอย่างประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่เห็นว่าควรให้มีคนมาแจ้งหรือติดประกาศเนื่องจากเสียงตามสายจะประชุมสัมพันธเป็นเวลา ซึ่งถ้าช่วงนั้นไม่ได้สนใจฟังก็จะไม่ได้ยิน และพื้นที่ของหมู่ 2 ซึ่งมีถนนเส้นหลักกันแบ่งเป็น 2 ส่วน ทำให้ผลของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนในเรื่องสถานที่นี้แบ่งเป็นกลุ่มค่อนข้างชัดเจน กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่คนละด้านของถนนจะให้ข้อมูลที่ต่างกัน ในการดำเนินการโครงการ เมื่อต้องการประชุมสัมพันธโครงการจึงอาจจะต้องพิจารณาถึงความแตกต่างที่พบนี้ โดยในทางปฏิบัติควรจะมีการประชุมสัมพันธหลาย ๆ ทาง ตามสภาพที่สื่อในการประชุมสัมพันธจะเข้าถึงกลุ่มประชาชนได้มากที่สุด

บริการเสริม

บริการตรวจรักษาโรคเป็นลักษณะบริการที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนเลือกว่าควรจัดให้มีเพื่อส่งเสริมการใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ ฯ เป็นจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 52.9 ของกลุ่มตัวอย่างประชาชนทั้งหมด สอดคล้องกับการศึกษาของบุผวรรณ กองมณี (2541) ที่พบว่าปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับบริการทันตกรรมในระดับมาก ได้แก่ การมีบริการตรวจสุขภาพและการให้คำแนะนำฟรี อาจจะอธิบายได้ว่าบริการตรวจรักษาโรคที่มีอยู่ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐขณะนี้ไม่เพียงพอตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนบางส่วนได้เนื่องจากความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพที่ยึดถือกันมา คือเมื่อกล่าวถึงเรื่องสุขภาพมักจะเข้าใจว่าเป็นเรื่องของหมอ การรักษา และยา จึงทำให้ประชาชนคิดว่าบริการตรวจรักษาโรคอาจเป็นจุดขายของบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพด้วย ในส่วนของความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขเกี่ยวกับลักษณะบริการที่สามารถจัดให้มีเพื่อส่งเสริมการใช้บริการที่ศูนย์การเรียนรู้ ฯ นั้นพบว่าเป็นการจัดให้มีเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรสาธารณสุขประจำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องรูปแบบการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพที่บุคลากรสาธารณสุขมีความคิดเห็นว่าเหมาะสม ส่วนลักษณะบริการอื่นที่บุคลากรเห็นว่าสามารถจัดได้ซึ่งตรงกับความสนใจของประชาชน คือ บริการตรวจรักษาโรค

อาจจะอธิบายได้ว่า บริการการตรวจรักษาโรคเป็นบริการที่ไม่ต้องอาศัยทักษะอื่น ๆ เพิ่มเติมเท่าใดนัก เนื่องจากเป็นบริการที่ตรงกับลักษณะการปฏิบัติงานประจำของบุคลากรสาธารณสุขส่วนใหญ่อยู่แล้ว จึงเป็นงานที่บุคลากรส่วนใหญ่มีความเห็นว่าจะสามารถจัดได้ แต่เมื่อพิจารณาการนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ จะพบว่าถ้าจะจัดบริการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพนี้ขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ในสถานีนามัยหรือศูนย์สุขภาพชุมชน ซึ่งเป็นสถานบริการทางสาธารณสุขแล้ว ดังนั้นบริการตรวจรักษาโรคแม้จะถือว่าเป็นบริการเสริมของศูนย์การเรียนรู้ได้ แต่เป็นภาระงานหลักของสถานบริการสาธารณสุขที่มีอยู่แล้ว เมื่อต้องมาจัดอยู่ในบริการเสริม อาจจะเป็นการซ้ำซ้อนซึ่งขัดแย้งกับทฤษฎีของหลักการตลาด

ทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินความต้องการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้

ในการประเมินความต้องการโดยการนำทฤษฎีทางการตลาดมาใช้เป็นหลักในการประเมินโดยการเปรียบเทียบการเรียนรู้ในเรื่องของส่งเสริมสุขภาพเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประสมการตลาดเช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์โดยทั่วไปนั้น ยังคงต้องพิจารณาต่อไปว่าโดยทั่วไป การเรียนรู้ในเรื่องส่งเสริมสุขภาพจะมีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ทั่ว ๆ ไปซึ่งเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อบริโภค เนื่องจากการเรียนรู้ในเรื่องสุขภาพ ถ้าจัดเป็นสินค้าก็เป็นสินค้าที่จับต้องไม่ได้ เป็นสินค้าที่คนโดยทั่วไปไม่ค่อยมีความต้องการ ดังนั้น แนวคิดการตลาดที่นำมาใช้ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยส่วนประสมการตลาด 4 P's อาจจะไม่เพียงพอ (Katz J., Peberdy A. and Doudlas J., 2000, p. 187)

นอกจากนี้ในการศึกษาครั้งนี้ ไม่ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยภายนอกที่มีอยู่ในโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งได้แก่ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมืองและเทคโนโลยีอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมความสนใจของประชาชน และในการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ครอบคลุมขั้นตอนการตัดสินใจต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกล่องดำของโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภคที่นำมาใช้ ดังนั้นจึงอธิบายหรือทำนายพฤติกรรมของประชากรกลุ่มเป้าหมายได้บางส่วนเท่านั้น

เมื่อพิจารณาแนวคิดของการตลาดเชิงสังคมซึ่งมีข้อดีในหลายประเด็น โดยประเด็นหนึ่งได้แก่ การตลาดเชิงสังคมนั้นมีการแบ่งส่วนการตลาดออกเป็นตลาดย่อย (audience segmentation) เพื่อออกแบบกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับแต่ละส่วนตลาด (พรทิพย์ สัมปัตตะวนิช, 2540, หน้า 98) แต่ในการศึกษาครั้งนี้อาจจะยังไม่ได้นำข้อดีของการตลาดเชิงสังคมเหล่านี้มาประยุกต์ในการศึกษาเท่าใดนัก เนื่องจากไม่ได้แบ่งกลุ่มประชาชนที่ศึกษา ดังนั้นผลการศึกษาก็อาจจะไม่สามารถนำมาจัดกลยุทธ์ทางการตลาดให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มได้เต็มที่ เป็นผลการศึกษา

ที่ให้คำตอบในภาพรวมของประชาชนกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น ซึ่งการแบ่งกลุ่มประชาชนในกรณีนี้อาจจะแบ่งได้ตามปัจจัยที่อาจจะมีผลต่อความสนใจในเรื่องสุขภาพ หรือปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องสุขภาพ

นอกจากนี้การประยุกต์ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาดมาใช้ในการศึกษาด้านบุคลากรสาธารณสุขซึ่งในแง่ของการตลาดจัดเป็นผู้ผลิตนั้น ปัจจัยบางอย่างที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคอาจจะเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อผู้ผลิตเลย ดังนั้นเพื่อความเหมาะสมอาจจะศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขโดยศึกษาข้อมูลด้านอื่นๆ เช่น ความพร้อมและทักษะในการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชน เป็นต้น

เกณฑ์การประเมินความต้องการ

เกณฑ์การประเมินที่การศึกษาครั้งนี้ได้นำของกรีน และคณะมาประยุกต์นั้น เนื่องจากใช้อันดับในการจัดระดับความสนใจและความคิดเห็น อาจจะเป็นเกณฑ์ที่ไม่สมเหตุผลในบางกรณี ดังเช่น ข้อมูลจากตารางที่ 47 การจัดระดับความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขที่มีต่อระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดบริการเทคโนโลยีทางการแพทย์ส่งเสริมสุขภาพ โดยข้อมูลรายการที่มีอันดับ 1 และ 2 นั้นมีความถี่ 3 คิดเป็นร้อยละ 7.5 ของบุคลากรสาธารณสุขทั้งหมดซึ่งเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก แต่ถูกจัดเป็นระดับมาก เป็นต้น นอกจากนี้ในการประเมินนั้นไม่ได้นำข้อมูลทุกรายการมาประเมินการเลือกเพียง 4 รายการนั้น ผลจากการประเมินที่ได้จากการจัดระดับความต้องการจึงเป็นการประเมินข้อมูลเพียงส่วนหนึ่งของทั้งหมด และระดับความต้องการที่ประเมินได้จากเกณฑ์ที่กำหนดจึงเป็น 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลางและน้อย จากข้อมูลเฉพาะที่นำมาประเมินไม่ได้จัดเป็นระดับจากข้อมูลทั้งหมด ดังนั้นการสรุปความต้องการเทคโนโลยีทางการแพทย์ส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้จากตาราง 54 จึงมีความหมายว่าข้อมูลรายการที่แสดงในแต่ละระดับความต้องการ 4 ระดับนั้นจัดจากรายการที่เลือกมาแล้วจากรายการที่ประชาชนสนใจอันดับ 1-4 ไม่ใช่ความต้องการจากรายการข้อมูลทั้งหมด การนำผลการประเมินไปใช้ในทางปฏิบัติจึงเป็นลักษณะการพิจารณาให้ความสำคัญในการจัดรายการในช่องระดับความต้องการมากที่สุดก่อน ในกรณีที่ไม่สามารถจัดได้ควรพิจารณารายการในช่องระดับความต้องการมาก ปานกลาง และน้อยตามลำดับ ส่วนรายการที่ไม่อยู่ในตารางการประเมินนั้นตีความได้ว่าจากการประเมินลักษณะนี้เป็นรายการที่ยังไม่ควรนำมาจัดการ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังคงพิจารณาข้อมูลที่สำคัญอื่น ๆ มาประกอบด้วย เช่น ความยากง่ายในประเด็นอื่น

นอกจากนี้การประเมินความต้องการก่อนการจัดทำโครงการโดยใช้กรอบแนวคิดหรือทฤษฎีอื่น ๆ หรือวิธีการอื่น ๆ มาใช้ประกอบ อาจจะทำให้ได้ข้อมูลลักษณะอื่นๆ ที่จะมาเสริมให้ผลการศึกษาชัดเจนขึ้น

การนำผลการศึกษาไปใช้ในทางปฏิบัติ

ข้อมูลจากการสรุปความต้องการเทคโนโลยีทางการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้ที่ได้จากการประเมินตามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (จากตาราง 54 หน้า 79) เมื่อนำมาใช้ในทางปฏิบัตินั้นควรจะมีการนำข้อมูลทุกปัจจัยมาพัฒนารูปแบบของการเรียนรู้ขึ้นหลาย ๆ รูปแบบ โดยให้มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่น ๆ เช่น เนื้อหาที่ต้องการและมีช่วงเวลาและระยะเวลาที่ต้องการและกระตุ้นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ “การมีกิจกรรมต่าง ๆ อาทิแต่ละครั้ง หมุนเวียนกันไป เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสมกับผู้มีความเสี่ยงต่อโรคความดันโลหิตสูง/หัวใจ/เบาหวาน ซึ่งจัดขึ้นประมาณ 8.30-9.30 น. ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง โดยการเรียนรู้มีผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีประวัติโรคและควบคุมโรคได้ด้วยการเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสม ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับการตรวจคัดกรองโรคฟรี” เป็นต้น

การนำผลการศึกษาไปใช้ในทางปฏิบัตินั้น ควรที่จะมีการทดลองจัดบริการ และมีการประเมินเป็นระยะ ตามแนวคิดของการตลาดเชิงสังคม ที่มักจะต้องทำการทดสอบแนวคิดสินค้า (product concept test), การทดสอบสินค้าจริง (product test) หรือ การทดสอบแผนงาน (creative test) ก่อนที่จะนำไปใช้ในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการทดสอบนี้เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดการยอมรับในตัวสินค้าที่เป็นแนวคิดไม่สามารถจับต้องได้ (พรทิพย์ สัมปัตตะวนิช, 2540, หน้า 100-101)

จากการประเมินความต้องการเทคโนโลยี ผู้บริหารควรที่จะนำมาพิจารณาความพร้อมทางด้านทรัพยากร เช่น งบประมาณ และความรู้และทักษะของบุคลากร ในหลายรายการเป็นเรื่องของการจัดการ เช่น สถานที่ ช่วงเวลา ระยะเวลาของการจัดบริการ เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ สื่อในการประชาสัมพันธ์ และลักษณะบริการเสริม บางรายการเป็นเรื่องของการจัดเตรียมงบประมาณ เช่น สื่อที่จะต้องจัดในศูนย์การเรียนรู้ หรืองบประมาณที่ต้องใช้ในการอบรมบุคลากรให้มีทักษะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. ในระยะก่อนการดำเนินโครงการ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ได้ทราบถึงขอบเขตของโครงการที่แท้จริง เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจแนวคิดของศูนย์การเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การยอมรับโครงการ และเพื่อโน้มน้าวให้ประชาชนที่ไม่มีความสนใจเกิดความสนใจ อันจะเป็นปัจจัยสำคัญอันจะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ
2. ควรมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในเรื่องของแนวความคิดและทักษะในการทำงานกับชุมชน
3. ผลการศึกษาคือข้อมูลพื้นฐาน ที่อาจจะใช้สนับสนุนการตัดสินใจเท่านั้น ในการตัดสินใจเชิงนโยบายยังต้องอาศัยข้อมูลอื่น ๆ มาพิจารณาประกอบถึงความเป็นไปได้ของโครงการ เช่น งบประมาณ ทรัพยากรอื่นๆ ความรู้และทักษะของบุคลากร
4. การขยายผลการศึกษาไปใช้กับประชากรกลุ่มอื่นนั้นค่อนข้างจำกัด ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างในเรื่องของลักษณะกลุ่มประชากรและพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ศึกษาการประเมินความต้องการโดยศึกษาในประเด็นอื่น เช่น ความจำเป็น หรือ ปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่ ความพร้อมของโครงการในเรื่องงบประมาณและทรัพยากรบุคคล เพื่อดำเนินโครงการได้สอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด
2. ศึกษาโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างประชาชนตามปัจจัยที่อาจมีผลต่อความสนใจ เช่น อายุ ระดับการศึกษา
3. ศึกษาโดยทำการวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะมาช่วยเสริมหรืออธิบายในประเด็นที่การวิจัยเชิงปริมาณไม่สามารถครอบคลุมถึงหรือไม่สามารถอธิบายได้